

Nr 112

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för försäljning av krononybyggen i särskilda fall, m. m., jämte motion.

(5:e avd.)

Propositionen

I propositionen nr 108 har Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 20 mars 1970 föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid försäljning av krononybyggen, under de förutsättningar som departementschefen angett, avväga köpeskillingen med hänsyn till vad som i det särskilda fallet kan vara skäligt,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med Frösö köping om vederlagsfri överlåtelse till köpingen av tomterna nr 6 och 7 i kvarteret Bastulägen i köpingen,

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att, under de förutsättningar som departementschefen angett, till kommun vederlagsfritt överlåta fast egendom, som kommunen vederlagsfritt överlåtit till staten.

Enligt 77 § regeringsformen fordras riksdagens samtycke för försäljning eller avhändelse på annat sätt av statens fasta egendom. Sådant samtycke behövs dock inte för s. k. skatteköp av kronofastigheter som innehas med stadgad åborätt eller för den avhändelse som sker genom att krononybyggen övergår i åborättsinnehavarens ägo, sedan denne konstaterats ha fullgjort sina åboskyldigheter, tidigare s. k. skatteomföring.

Riksdagens samtycke har sedan år 1942 lämnats genom generella försäljningsbemyndiganden och föreligger sedan år 1967 som ett bemyndigande tills vidare för Kungl. Maj:t att sälja fast egendom med befogenhet att överlämna försäljningsrätten åt central förvaltningsmyndighet. För bemyndigandet och rätten att delegera gäller vissa värdegränser.

Kungl. Maj:t uppdrog den 2 september 1949 åt kammarkollegiet att företa en översyn av förefintliga stadgade åborätter och utreda frågan om avveckling av institutet stadgad åborätt. Frågan om översyn och avveckling av åborättsinstitutet hade väckts av riksdagens revisorer i deras till 1949 års riksdag avgivna berättelse (§ 27). Av denna och av riksdagens behandling av ärendet (SU 1949: 143 p. 18, rskr. 262) framgår, att det i första hand var åborätten till de s. k. krononybyggena i Västerbottens och Norrbottens län som föranlett att frågan togs upp.

Kollegiet har inventerat beståndet av kvarvarande krononybyggen och i samråd med länsstyrelserna vidtagit åtgärder för att med utnyttjande av de möjligheter som finns befordra en avveckling av nybyggesväsendet. Antalet krononybyggen har under de senaste åren minskat starkt. År 1958 återstod inemot 400 nybyggen mot nu endast ett 30-tal, varav de flesta är belägna i Norrbottens län.

I propositionen föreslås, att Kungl. Maj:t bemyndigas att vid försäljning av krononybyggen i samband med avveckling av åborättsinstitutet avväga köpeskillingen med hänsyn till vad som i det särskilda fallet kan vara skäligt.

För uppförande av aerologisk station på Frösön överlämnade Frösö köping utan kostnad enligt avtal år 1961 till staten ett område om ca 2 000 m² av fastigheten Mjälle 1: 82, numera tomterna nr 6 och nr 7 i kvarteret Bastulägden i Frösö köping. Kungl. Maj:t godkände avtalet den 16 mars 1962 och förordnade att det förvärvade området skulle redovisas på byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond med ett markvärde av 16 000 kr.

Fastigheterna är per den 30 juni 1968 redovisade på fonden med detta markvärde och med ett byggnadsvärde av 27 610 kr., det sistnämnda innefattande kostnader för projektering, m. m.

I propositionen begärs bemyndigande att godkänna avtal med Frösö köping om överlåtelse till köpingen utan vederlag av tomterna i kvarteret Bastulägden.

Slutligen begär Kungl. Maj:t bemyndigande att till kommun utan vederlag överlåta fast egendom, som kommun vederlagsfritt överlätit till staten för visst ändamål och som inte kommit att disponeras för detta.

Motionen

I motionen II: 1386 av herr Lundberg har hemställts att riksdagen måtte

1. besluta avslå punkt 1 i Kungl. Maj:ts hemställan i vad den gäller att bemyndiga Kungl. Maj:t att i strid mot grundlagen försälja krononybyggen och andra kronan tillhöriga mark- och vattenområden,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att utan kostnad för kommunen godkänna en överenskommelse med Frösö köping att få disponera och nyttja markområden, i detta fall tomterna nr 6 och 7 i kvarteret Bastulägden i köpingen, till samhällsnyttiga ändamål,

3. bemyndiga Kungl. Maj:t att vederlagsfritt till kommun överlåta egendom, som kommunen vederlagsfritt överlätit till staten.

Utskottet

Stadgad åborätt till krononybyggen är en ålderdomlig form av besittningsrätt som inte regleras av nyttjanderättslagen utan av vissa författningar från slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Frågan om översyn och av-

veckling av åborättsinstitutet väcktes av riksdagens revisorer i deras till 1949 års riksdag avgivna berättelse. En översyn har nu gjorts av kammарkollegiet som också lagt fram förslag i ämnet. Kollegiet har visat att antalet krononybyggen under de senaste åren minskat starkt. År 1958 återstod inemot 400 nybyggen mot nu endast ett 30-tal, varav de flesta är belägna i Norrbottens län.

Av statsrådsprotokollet framgår att nu tillämpliga föreskrifter och riktlinjer bör modifieras i syfte att främja en total avveckling av nybyggesväsendet inom rimlig tid. Genom det begärda bemyndigandet blir det möjligt att få till stånd en avveckling under skäligt hänsynstagande till siste åbons intressen. Utskottet avstyrker därför motionen II: 1386 i vad den avser försäljningen av krononybyggen.

Även vad beträffar ifrågavarande tomter i Frösö köping anser utskottet att motionen bör avslås. Enligt utskottets mening måste det vara rimligt att kommun utan ersättning kan återfå fast egendom som kommunen vederlagsfritt överlätit till staten för ändamål, för vilket egendomen i fråga sedan inte tas i anspråk. Utskottet tillstyrker sålunda propositionen även i nu ifrågavarande delar.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1386, nämnda motion såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att vid försäljning av krononybyggen, under de förutsättningar som departementschefen angett, avvåga köpeskillingen med hänsyn till vad som i det särskilda fallet kan vara skäligt,

2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1386, nämnda motion såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att godkänna avtal med Frösö köping om vederlagsfri överlåtelse till köpingen av tomterna nr 6 och nr 7 i kvarteret Bastulägden i köpingen,

3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1386, nämnda motion såvitt nu är i fråga, bemyndigar Kungl. Maj:t att, under de förutsättningar som departementschefen angett, till kommun vederlagsfritt överlåta fast egendom, som kommunen vederlagsfritt överlätit till staten.

Stockholm den 12 maj 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 111.